

OLIY TA'LIMDA XORIJIY TILLARNI (INGLIZ TILI) O'QITISH METODIKASI: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA INNOVATSIYALAR.

Oripjonova Gulshodaxon

Namangan davlat pedagogika
instituti Pedagogika nazariyasi va tarixi
yonalishi 1-kurs magistranti.

Annotatsiya:

Ushbu maqola oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitish metodikasidagi zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalarni o'rganadi. Maqolada talabalarning til ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan eng samarali metodlar, texnologiyalar va strategiyalar tahlil qilinadi. Shuningdek, o'qitish jarayonida yuzaga keladigan muammolar va ularni hal etish yo'llari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Ingliz tili, o'qitish metodikasi, zamonaviy yondashuvlar, innovatsiyalar, texnologiyalar, til ko'nikmalari, oliy ta'lim.

Kirish: Bugungi globallashuv davrida xorijiy tillarni, xususan ingliz tilini bilish muhim ahamiyatga ega. Oliy ta'lim muassasalari talabalarga yuqori sifatli til ta'limini berish orqali ularning raqobatbardoshligini oshirishga mas'uldirlar. Ingliz tilini o'qitish metodikasi doimiy ravishda rivojlanib borar ekan, zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalarni qo'llash o'qitish samaradorligini oshirishning muhim omili hisoblanadi.

Asosiy qism:

1. Zamonaviy yondashuvlar:

- Kommunikativ yondashuv: Talabalarning real hayotiy vaziyatlarda ingliz tilida muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Bu yondashuv o'qitish

jarayonida rolli o'yinlar, munozaralar, loyihalar va boshqa interaktiv mashqlardan foydalanishni nazarda tutadi. Kommunikativ yondashuv - bu xorijiy tilni o'qitishda asosiy e'tiborni talabalarning real hayotiy vaziyatlarda tilni samarali ishlatish qobiliyatini rivojlantirishga qaratadigan metodologiya. U XX asrning 70-yillarida an'anaviy grammatika-tarjima usuliga qarshi reaksiya sifatida paydo bo'lgan va bugungi kunda eng keng tarqalgan va samarali yondashuvlardan biri hisoblanadi.

Asosiy Tamoyillari:

1. Maqsaddagi Muloqot: O'qitishning asosiy maqsadi talabalarning til yordamida ma'lumot almashish, fikr bildirish, savollar berish va javob berish, muammolarni hal qilish kabi real muloqot vaziyatlarida ishtirok etish qobiliyatini rivojlantirishdir.

2. Tilning Amaliyligi: O'qitish grammatika qoidalarini yodlash yoki so'zlarni tarjima qilish emas, balki tilni amalda qo'llashga qaratiladi. Talabalar tilni turli xil vaziyatlarda ishlatish orqali o'rganadilar.

3. Talabalarning Faolligi: O'quv jarayonida talabalar faol ishtirok etadilar, guruhlarda ishlaydilar, rolli o'yinlar o'ynaydilar, munozaralarda qatnashadilar va loyihalar ustida ishlaydilar.

4. Real Materiallar: Darslarda real hayotdan olingan materiallar (gazetalar, jurnallar, videolar, audiolar) ishlatiladi. Bu talabalarga tilni haqiqiy muhitda o'rganish imkoniyatini beradi.

5. Xatolarga Tolerantlik: Xatolar o'rganish jarayonining tabiiy qismi sifatida qabul qilinadi. O'qituvchi xatolarni tuzatadi, lekin asosiy e'tibor muloqotning tushunarligiga qaratiladi.

6. Motivatsiya: O'qitish qiziqarli va motivatsiya beruvchi bo'lishi kerak. Darslar talabalarning ehtiyojlari va qiziqishlariga moslashtiriladi.

- Vazifaga asoslangan yondashuv: Talabalarga aniq maqsadga yo'naltirilgan vazifalar beriladi, ularni bajarish jarayonida ular til ko'nikmalarini amalda qo'llaydilar.

Masalan, sayohat agentligiga xat yozish, taqdimot tayyorlash yoki muammoli vaziyatni hal qilish. Vazifaga asoslangan yondashuv (TBLT) – bu til o'rganishni vazifalarni bajarish orqali amalga oshirishga qaratilgan metodologiya. Bu yondashuvda talabalar tilni grammatika qoidalarini yodlash yoki so'zlarni tarjima qilish orqali emas, balki ma'lum bir maqsadga erishish uchun vazifani bajarish jarayonida o'rganadilar.

Asosiy tamoyillari:

1. Real Vazifalar: Vazifalar real hayotiy vaziyatlarni aks ettirishi va talabalarning ehtiyojlariga mos kelishi kerak. Masalan, sayohatni rejalashtirish, taqdimot tayyorlash, muammoli vaziyatni hal qilish, xat yozish, intervyu o'tkazish va h.k.

2. Maqsadga Yo'naltirilganlik: Har bir vazifa aniq maqsadga ega bo'lishi kerak. Talabalar vazifani bajarish orqali nimaga erishishni bilishlari lozim.

3. Tilning Amaliy Qo'llanilishi: Talabalar vazifani bajarish jarayonida tilni amalda qo'llashga majbur bo'ladilar. Ular tilning grammatik, leksik va fonetik jihatlariga e'tibor qaratadilar, lekin asosiy e'tibor vazifani muvaffaqiyatli bajarishga qaratiladi.

4. Talabalarning Faolligi: O'quv jarayonida talabalar faol ishtirok etadilar, guruhlarda ishlaydilar, o'zaro yordam beradilar va o'zlarining o'rganish jarayonini nazorat qiladilar.

5. Baholash: Talabalarning o'zlashtirish darajasi vazifani bajarish sifatiga qarab baholanadi. Baholash mezonlari oldindan belgilab qo'yiladi va talabalarga ma'lum qilinadi.

- Content and Language Integrated Learning (CLIL): Ingliz tili boshqa fanlarni o'qitish vositasi sifatida ishlatiladi. Bu talabalarga tilni o'rganish bilan birga, boshqa sohalar bo'yicha ham bilim olish imkoniyatini beradi.

2. Innovatsiyalar va texnologiyalar:

- Onlayn ta'lim platformalari: Zoom, Google Meet, Microsoft Teams kabi platformalar o'qituvchilarga interaktiv darslar o'tish, talabalar bilan muloqot qilish va materiallarni baham ko'rish imkoniyatini beradi.
- Mobil ilovalar: Duolingo, Memrise, Babbel kabi ilovalar talabalarga tilni mustaqil o'rganish va amaliyot qilish imkoniyatini beradi.
- Sun'iy intellekt (AI): AI asosidagi dasturlar talabalarga tilni to'g'ri talaffuz qilish, grammatik xatolarni tuzatish va tarjima qilishda yordam beradi.
- Virtual Reality (VR) va Augmented Reality (AR): VR va AR texnologiyalari talabalarga real hayotiy vaziyatlarni simulyatsiya qilish va tilni amalda qo'llash imkoniyatini beradi.

3. O'qitishda yuzaga keladigan muammolar va ularni hal etish yo'llari:

- Motivatsiyaning pastligi: Talabalarning qiziqishini oshirish uchun o'qitish jarayonini interaktiv va qiziqarli qilish, real hayotiy misollar va muammolardan foydalanish.
- Resurslarning yetishmasligi: Oliy ta'lim muassasalarini zamonaviy o'quv materiallari, texnologiyalar va o'qituvchilarning malakasini oshirish uchun resurslar bilan ta'minlash.
- Talabalarning turli darajadagi tayyorgarligi: Har bir talabaning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda differensial yondashuvni qo'llash.
- Baholash tizimi: Talabalarning til ko'nikmalarini baholash uchun turli xil usullardan foydalanish, jumladan testlar, loyihalar, taqdimotlar va portfoliolar.

Xulosa: Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitish metodikasi doimiy ravishda takomillashib borishi kerak. Zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalarni qo'llash, o'qituvchilarning malakasini oshirish va talabalarning ehtiyojlarini hisobga olish orqali til ta'limi samaradorligini oshirish mumkin. Bu esa talabalarning

raqobatbardoshligini oshirish va ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlariga zamin yaratadi.

Tavsiyalar:

- Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitish metodikasini takomillashtirish bo'yicha doimiy ravishda tadqiqotlar o'tkazish.
- O'qituvchilarning malakasini oshirish uchun treninglar va seminarlar tashkil etish.
- Talabalarga zamonaviy o'quv materiallari va texnologiyalar bilan ta'minlash.
- O'qitish jarayonida interaktiv va qiziqarli metodlardan foydalanish.
- Talabalarning til ko'nikmalarini baholash uchun turli xil usullardan foydalanish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Beal, J. C. (2004). English in modern times, 1700-1945. London: Arnold.
2. Chambers, J. K., & Trudgill, P. (1998). Dialectology. Cambridge university press.
3. Comrie, B. (1981). The languages of the Soviet Union. Cambridge University Press.
4. Crystal, D. (2003). English as a global language. Cambridge university press.
5. Davies, A. (2003). The native speaker: Myth and reality. Multilingual Matters.
6. Edwards, J. (1994). Multilingualism (Routledge language family series). London: Routledge.
7. Fowler, H. W., & Fowler, F. G. (1964). The King's English. Clarendon Press.